

Дзіцячая і Мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 88 (2254)
6 лістапада 1968 г.
СERAДА
Цана 4 кап.

СА СВЯТАМ ВЯЛІКАГА КАСТРЫЧКА, ДАРАГІЯ СЯВЕРЫ!

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

ПЯЦЬ ДЗЕСЯТ ПЕРШЫ

Наша краіна — у арліным пеліце. Вырваўшыся пяцьдзесат адзін год назад з вежавых путаў царскага самадзяржаўя, яна абасціла Савецкі пад і праз агоні і пакуты ваявання, цяжкіх эканамічных благад пачала горыць сабе шлях да камунізма. Стаўшы пад сцягі Вялікага Кастрычніка, савецкія людзі не шкадавалі свайго жыцця, абаранячы Рэспубліку Саветаў ад памешчыкаў і фабрыкантаў. Галодная, босая, малалісьменная Рэсія пайшла ў бітву за шчасце і лепшую долю.

Гэта была бітва і за людскія сэрцы. Адзетыя ў шымакі рабочыя і сяляне суседніх краін, у тым ліку і кайзераўскай Германіі, неўзабаве перасталі слухаць сваіх гаспадароў, браталіся з чырвона-армейцамі і, нібы наэлектрызаваныя іх рэвалюцыйным запалам і верай у перамогу, самі загаварылі пра рэвалюцыю. Грозная дэманстрацыя ў падтрымку маладой Савецкай Рэсіі пракацілася па гарадах Еўропы, і на палітычнай карце свету з'явіліся Баварская і Венгерская савецкія рэспублікі.

Адступілі, адкаціліся назад узброеныя да зубу палчымцы Антанты. Прага пралетарыята Рэсіі да новага вольнага жыцця была мацнейшая за іх сталёвыя гарматы і танкі. Чырвоная Армія выкінула са сваёй зямлі напрошаных гасцей, разграміла белавардзейскую нечысць.

Увесь працоўны свет уздыхнуў тады з палёгкай. Людзі зразумелі: сацыялістычная рэвалюцыя перамагла, бо ў ёй — неўміруча мудрасць Леніна, сіла выпаставанай ім і загартаванай у класавых баях партыі большавікоў, справядчынны надзеі працоўных.

Ленінскія ідэі сацыялізма, роўнасці і братэрства глыбока запалі ў сэрцы працоўных. У маладой Савецкай краіне яшчэ лютвала страшная разруха, а людзі ўсё больш і больш гарнуліся да новай улады.

Маршлі аб гэтай уладзе і тыя, што засталіся па другі бок граніцы. Менавіта тады маладая Беларуская сялянка Вера Хаўста з тах званых «красавіц усходніх» паслала ў Варшаву прэзідэнту буржуазнай Польшчы заяву з просьбай пусціць яе ў красную Рэсію. «А што ты там будзеш рабіць! — пыталіся ў яе. — Думаеш, большавікі накармяць і напоіць цябе! Ім самім няма чаго есці». Яна адказала няхтра, але ў гэтым адказе была незвычайная упэўненасць і сіла: «Не страшце! У Рэсіі — мой Ціт. А ён за кепскую ўладу ваяваць не будзе...»

Глыбокая вера працоўных у Савецкую ўладу была той неадольнай сілай, якая памогла рэспубліцы рабочых і сялян выстаяць у гады цяжкіх нягод і ператварыцца ў незалежны маяк, які святлюе і тым гарапашнікам, што яшчэ чакалі сваёго вызвалення.

За некалькі месяцаў да Вялікага Кастрычніцкага сацыялістычнага рэвалюцыйнага рэакцыйнага газета «Новое время», што выходзіла ў Петраградзе, з'явілася пэсера: «Далучыцца на хвілінку, што большавікі перамогуць. Хо і будзе кіраваць намі тады. Можна, слесары будуць кіравацца аб тэатры, водарабочныкі — аб дыпламатыі, цесляры — аб пошце і тэлеграфіі. Можна, конюхі стануць губернатарамі! Конюхі, нянькі, кухары — вось тыя, хто, па задуме большавікоў, закліканы, адважны, кіраваць нашай краінай. Ці будзе гэта! Не! Ці магчыма гэта! На такое вар'яцкае пытанне большавікі ўпаднара адкажу «гісторыя».

Гісторыя адказала: яна бяспітасна пасмяялася з гэтых гора-пракоўяў. Былыя кухары, качагары, слесары і водарабочныкі навучыліся не толькі будаваць фабрыкі і заводы, разумныя машыны, школы і бальніцы, палачы культуры і тэатры, добра апрацоўваць палі і спяваць песні, але і так кіраваць дзяржавай, што яна, першая ў свеце дзяржава працоўнага люду, выйшла з усіх нягод магучай, загартаванай і непрыступнай. Навучыліся яны і яшчэ адной важнай справе: барацьбе тоў,

што зроблена сваімі рукамі, і аб гэтую навуку скрышыла зубы выверана да апошняй гасці, скляпаная найлепшымі стратэгамі Еўропы, браніраваная гітлераўскай ваявой машына.

Савецкая краіна, якой пасля вайны зноў — у які ўжо раз! — прарочылі эканамічны крах і заняпад на доўгія гады, не толькі ўзяла свае гарады і вёскі з палышчэў, але і за нечувана кароткі час перагнала многія эканамічна моцныя дзяржавы і першая ў свеце пачала штурмаваць космас. Народы ўсіх краін і кантынентаў былі ў захваленні, калі нашы караблі-спадарожнікі адзін за другім адпраўляліся ў зорныя рэісы. Юрыя Гагарын, Герман Цітоў, Андрэйя Нікалаеў, Валяціна Нікалаеў-Церашова... Іх ужо многа — слаўных герояў-касманаўтаў, што першымі ў гісторыі чалавецтва праклялі дарогу ў Сусвет, які з даўніх часоў лічыўся недаступным і недасягальным. Адкрыта новая эра ў навуцы і тэхніцы, у якую гэтымі дзяіямі яшчэ адну залатую старонку ўпісаў слаўны сын Краіны Саветаў лётчык-касманаўт Георгій Цімафеевіч Бергаеаў.

У дружнай сям'і братніх рэспублік квітнее сягоння і наша Беларусь. Трактары, аўтамабілі і магучыя самазавалы, металаапрацоўчыя станкі і вылічальныя машыны, тэлевізары і радыёапаратура, гадзіннікі і веласпеды, абутак і тканіны, нафта і мінеральныя ўгнаенні, бензін і поліэтылен і шмат чаго яшчэ — хіба ўсё пералічыць! — робім мы сёння самі. Есць у нас цяпер хлеб і да хлеба. Цяпер ужо нельга ачарніць нас, паставіць пад сумненне творчыя здольнасці простых людзей.

Менавіта гэтыя людзі, людзі з гарачымі сэрцамі, светлым розумам і нястомнымі працавітымі рукамі сталі героямі і жыцця і мастацтва. Вялічынныя справы, велічынныя поспехі, велічынныя перспектывы не могуць не хваляваць нашых пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў. Былыя гарапашнікі, іх сыны і дачкі цяпер самі пішуць кнігі і сімфоніі, складаюць песні, твораць нацыянальную па эмісцы сацыялістычную па форме культуру. Беларускія мастацкія слова, беларуская музыка, жывапіс, выяўленчае мастацтва выйшлі на сусветную арэну.

Напоўнена рухам, клопатамі, працай 51-я вольна Вялікага Кастрычніка. Толькі што адсвяткаваў гістарычны юбілей Ленінскі камсамол. Дзяіямі адбыўся чарговы Пленум ЦК КПСС, на якім былі прыняты важныя рашэнні аб далейшым эканамічным развіцці краіны і аб нашай знешняй палітыцы. Заўтра, 7-га лістапада, узброеныя гэтымі рашэннямі, мы яшчэ з большай упэўненасцю прадаманструем сваю непаўторную волю адстаць мір, сваё гарачае імкненне набудаваць камунізм і дапамагчы іншым народам у барацьбе за незалежнасць.

Савецкі народ і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва рыхтуюцца да вялікага гістарычнага даты — 100-годдзя для нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Ленін — наш сцяг, наша рэвалюцыйная гордасць. Справа, за якую пад яго кіраўніцтвам змагаліся героі Кастрычніка, перамагла. Аздравіўшыся назад, параноўваючы сённяшнія нашы поспехі і дасягненні з тым, з чаго мы пачалі песьня Кастрычніка, мы глыбока ўсведалімава сілу ленінскага гена, сілу ленінскіх ідэй, якія абудзілі творчую рэвалюцыйную энэргію мас і згуртавалі народы нашай краіны ў барацьбе за камунізм.

Беларускі народ абавязаны Леніну, Камуністычнай партыі свайго дзяржаўнага, пяцьдзесатгоддзя якой мы будзем неўзабаве адзначаць. Водсвет гэтага слаўнага юбілея — на кастрычніцкіх сцягах, пад якімі заўтра працоўныя рэспублікі будуць дэманструаваць бязмежную адданасць справе камуністычнага будаўніцтва.

Арліны палёт Вялікага Кастрычніка не спыніць нікому. Арліныя яго крылы дужоць і дужоць, і ўсё ўлучышы і магучэйшым робіцца яго рух да новых бліскучых вышынь.

Ніна ТАРАС

ЧЫРВОНЫЯ СЦЯГІ

Над плошчамі Мінска—сцягоў узмахі,
Пад ветрам палотнішчы б'юцца,
Здаецца, вось-вось—і сарвуцца, бы птахі,
І ўдалеч кудысь панясучца.

Пастойце, куды вы, пасланцы Аўроры,
Застыньце ў жывым трапятанні:
Вам вечно палаць у агнях пурпуровых,
У пераможным святанні.

Тут будзе Кастрычнік крочыць заўсёды—
Не знікне ў вечнасці дзёсці...

Скажыце, сцягі, што вам бачна праз годы,
Ну, скажам, праз сто ці праз дзвесце?

Як будучь мінчане крочыць калонай,
Што ў сэрцах адчуоць гарачыя?
Я зная, тут тхосьці, як я, пад клёнам,
Ад шчасця—тайком — заплача...

Над плошчамі Мінска—сцягоў узмахі,
Пад ветрам палотнішчы б'юцца,
Здаецца, вось-вось—і сарвуцца, бы птахі,
І ўдалеч кудысь панясучца.

Малюнак І. ВЯЛЕЦКАГА.

НАРОД— РЭВАЛЮЦЫЯ— ЭПАС

Н. ПЕРКІН

Яшчэ ў самым пачатку 20-гадоў беларускія пісьменнікі і крытыкі задумаліся над такой важнай праблемай маладой літаратуры, як развіццё рамана. Адзін з тагачасных артыкулаў так і называўся:

«Чаму яшчэ няма беларускага рамана?»

Шкава, што і маладыя людзі ўсведаліся як слабыя маладой літаратуры «абсалютна пераважаў пэрыяд перадаўчых і драматычных» («Ад усёбеларускага аб'яднання пэрыяду і пэрыяду» «Малоднык», 1925). Стварэнне эпосу ў выданне жануе і талітных раманаў, прынамсі ў нашай краіне, жоната падмурна беларускага раманісты, неспрымадася як патрэба, як неадкладная вымога часу. Урашце як абавязак пісьменнікаў «данакіраць» свае творчыя магчымасці. І неўзабаве настала доўгачаканая пара: прадвесіць сваё, затым і самае свята.

Было б несправядліва лічыць, што першыя паглыбленыя беларускія савецкія раманісты закладаліся ў аўсім «лініі», неабавязна трыці. Агульнавядома, што яшчэ да рэвалюцыі П. Гурты пісаў «Бальшавіч» — першую кнігу будучага тэатралагі «Сокі паліны». Апаўданаў Коласа, Вядуць праца ў таліне прозы М. Гарошкага (наваў у дубіным жанры), Ядвігіна Ш. і іншых — хіба гэта не рыхтавала глебу перапрадпа для рамана? Ды і пра пазоў не след забываць — няхай яе ўплыў быў і ўсёнасы, але пэўную ролю ў развіцці рамана здыгрывала і яна. Сапраўды, хіба Колас-пэат не ўплываў на Коласа-празаіка?

Беларускі раман упэўнена ўзьмодзіў па вышыню свайго прызначэння ў 20—30-я гады. Падзеі ў той час адбываліся надзвычайныя. У гісторыю, у дэграндэбаня працсы ўключыліся мільёны звычайных людзей працы, якія ўзяліся карынным чынам перапрабыць свет. Адразу пасля Кастрычніцкага рэвалюцыі Ленін пісаў: «Перамога будзе на баку эксплуатаемых, бо за іх жыццё, за іх сіла колькасць, сіла масы, сіла невымерных крыніц усёга самааданага. Ідэяната, сумленнага, што вве ўперад, абуджаецца да будаўніцтва новага, усёго гіганцкага запаса энэргіі і талантаў так аазанага «простаа-роддзя», рабочых і сялян».

Такая вось рэчаіснасць паўставала перад беларускімі пісьменнікамі, калі яны «адважыліся» ўзяцца за раманаў аб сучаснасці ці аб недалёкім мінулым. Прый ўсіх неадохпаў рамана Ц. Гартнага («Сокі паліны» як мастацкага цэлага, усё ж відавочна пленіцнась яго пафарэ: беларусе з сялянскай беднаты ідзе ў рэвалюцыю, у шырокі свет змаганія за вялікую сацыяльную праўду. Самая перадавая сіла — рабочы клас — бярэ сялянскага сына ў сваю школу класавога дзеіна. Нават сама тэма рамана была наватарскай, само чаргаванне спэч вясковскага побыту і маторскага гарадскога жыцця. «Мастэчка Сідцы і горад Рэга. Цяпербург. Нейкая сіла злучыла іх паліць сабой. Пераліць людскога жыцця хваляюцца ў адны лунцы, адбываюцца рэхам у другім». Да таіх думак ці вывадаў прыходзіць і героі рамана, і аўтар яго. І гэтыя вывады азначалі, што беларуская проза набліжаецца да той шырыні сацыяльнага асэнсавання жыццёвых жаў, без якой не можа паспяхова развівацца эпічная жанра.

Звычайна тэму трылогіі Якуба Коласа «На роінах» вызначаюць так: інтэлігенцыя і народ. Такае вызначэнне звычайна, на нашу думку, эпічныя тарыонты твора, дзе галоўнае — паказ народнага ласоўя, жыцця салітнага, выяўленне звычайнай і філасофскай асновы чалавечых учынкаў. Невыпадкоўа Лабановіч так абстрактна думае аб народзе і аб яго побыце, звычайна, мужнісці. У самой гэтай інтэнсіўнасці думкі, у настойлівым шуканні адказа на пытанне — што такое народ? — адчуваецца ўнутраная палеміка героя і аўтара — адчуваецца ўнутраныя ланнем аб пакарлівым, прастадушным і духоўна забітым народзе. Пазбаўляючыся ілюзій нявольнага юнацтва і семінарскай навучы, герой прыходзіць да ідэі рэвалюцыі, у лагер рэвалюцыйнага змаганія, і тут, у гэтым прыходзе, — вывад надзвычайна важны як для героя, так і для пісьменніка.

[Заканчэнне на 2-й і 3-й стар.]

ПЕРАД- СВЯТОЧНАЕ

ПРАЦОЎНЫЯ РАПАРТЫ

□ Святочную наложу дэманстрантаў адкрые заўтра ў Барысаве калектыў фабрыкі піліна. Гэтае прадпрыемства трымае перадавую чырвоную сцяг гаркома партыі і гарвыканкома.

□ Сёлета калектыў фабрыкі асвоіў выпуск новых палешаных піліна «Актава». За дзесці месцаў выпушчана 15245 інструментаў на 85 больш плана. Цяпер ва ўсіх саюзных рэспубліках краіны ведаюць беларускую «Актаву».

□ Работнікі кінастудыі Слуцкага раёна вынамалі дэспічэскае план абслугоўвання сельскага глядача. Кіна-механікі Васіль Староў і Палікарп Пархімовіч вынамалі гадавыя планы па валаваму збору яшчэ першага верасня, а механікі Валяцін Яніноў і Лявон Казакоў — першага лістапада.

□ Дзятэрніновым вынананнем дзесцімесячнага плана рэалізацыі прадуцтва сусветна гадавыя Кастрычніка Маладзечэнскага фабрына музычных інструментаў. Фабрына выпускае баяны, гармоніі, азіяцкія анаразоны і баяны. Гэтыя інструменты вядомы ва ўсіх саюзных рэспубліках. На працягу свята прадпрыемства атрымала дзесці пісем, у якіх папулярна адлюстравалі калектыў за высокую якасць інструментаў.

НАВАСЕЛЛІ

□ 3-га лістапада ў Баранавічах адзначана доўгачаканнае наваселле — уступіў у строй гарадскі Палац культуры. У гэты вечар пачаснымі гасцамі новага Палаца культуры былі будаўнікі горада.

□ Палац культуры — трохнаварховы будынак сучаснай архітэктуры. У ім — аздабленая зала на 800 месцаў, абсталяваная зручнымі мяккімі крэсламі, сцена з наваротнымі кругамі і аўтамацкай, дзве тацывальныя машыны, вялікая асяцкая, італьянае прыжонкае кніф, балетная студыя з аўстраўнай сцяной і станкамі. У палачы — шасцідзесат розных пакояў. У большасці з іх будучы займацца самадзейнай артысты.

□ Сёлета ў Віцебскай вобласці ўступіў у строй 22 сельскія клубы. У Кастрычніцкім дні наваселле аднавілі яшчэ чатыры клубы — у налігасях «Кастрычнік» і «Светлы шлях» Мірскага раёна імя Жданова, Докшыцкага і «Першы мая» Шаркаўшчынскага раёна. У Магілёўскай вобласці за адзін час атрымалі новыя добраапрадаваныя паміжычаныя чатыры сельскія бібліятэкі. Гэта — Дашкаўская, Прытанская, Паўлавіцкая і Прыбужская сельскія бібліятэкі. А на Гомельшчыне, у Рачыцкім раёне ў новым клубе адзначыў 51-гадавы Вялікага Кастрычніка і ў гэтым годзе сельскаагаспадарчым імя XX зезда КПСС Наваселле адбудавана і ў саўгасе «Ненач» Націшчынскага раёна. Тут у вёсцы Шчыны адраваецца новы коуб на 200 месцаў.

□ У Мінску 5-га лістапада адкрыўся спешылізавааная кінагіра «Палітычная кніга». Папулярны прапагандыя вялікі выбар грамадска-палітычнай, сацыяльна-эканамічнай, гісторыка-рэвалюцыйнай, публіцыстычнай і мемуарнай літаратуры. Есць тут таксама адрэз выяўленчай прадуцтва.

ПРЭМ'ЕРЫ

□ Народны тэатр Мазырскага гарадскога Дома культуры ў перады дзень гадавіны Вялікага Кастрычніка паказаў прэмеру па р'есе Нандрата Ірапані «Партызаны». На сцэне здылі палі геранічна змаганні беларускага народа з акупантамі ў гады грамадзянскай вайны. У спектаклі здылі 33 самадзейныя артысты. Паставіў спектакль рэжысёр народнага тэатра М. Колас, мастацкае афармленне П. Захарова. Спецыяльна для ўдзелу ў спектаклі быў створан хор, які разувуўчы песні А. Туранова.

□ Сёння ў Пастушыні народным тэатры радаснае хваляванне. Пасля ўрачыстага вечара, прысвечанага 51-га гадавіне Кастрычніка, артысты паказалі свой новы спектакль «Першы ўрок» па р'есе К. Губарэвіча (рэжысёр В. Стахоўскі, мастак А. Ладзінін). Асноўныя ролі ў спектаклі выконваюць артысты тэатра Р. Міцкоўскай, М. Нікіяровіч, П. Рагіна, М. і Б. Аўсюкі.

□ «Топ, топ, топ» «Малыш» — так названа першая праграма тэатра маладзёнай эстрады «Малыш» Магілёўскага Палаца культуры, заадаштучнага валаіна. Гэты калектыў сапраўды робіць першыя крокі на сцэне. У тэатры здылі 27 чалавек, больш спелі палачына з упэрычыю выступам на сцэне.

У першым эстрадным аглядзе многа песняў савецкіх кампазітараў, танцаў, музычных феліцытараў, народнай і куплету. Рэжысёр новага тэатра ў Баранюскім, балетмайстар — М. Іракановіч, мастак афармлення — В. Анулава, нацсюіны А. Вялікаў, музычны кіраўнік калектыву — А. Ракоўскі.

□ Есць у Глыбоцкім раёне паслэб Паслэбскі ў той жа і працуюць многа аматараў самадзейнага тэатра. Цяпер год назад яны стварылі гарадскі калектыў, з таго часу не адрасі ў ім творчыя ініцыятывы.

Дзямі калектыў паказаў прэмеру па р'есе І. Нозела «Над хвалямі Серабранкі». Ставіла яго нязвычайны кіраўнік тэатра ў Глыбоцы Зарычан, галоўныя ролі ў спектаклі выконвалі ўрачы Э. Ладзевіч і М. Цішоў, лабарантка І. Дубіна, металыст Дома культуры А. Папковіч і іншыя.

□ Настаўнік М. Намарова ведаюць як добра знаюць гісторыі роднага горада. Яму доўгі час вядома першую старонку вуснага часопіса «Мінусь» старонкі леташняга Рагачова. У горадзе на Дняны жыўе былы сакратар палітбюро райкома партыі С. Сярдэлю. Уважліва слухаў у дзень першага верасня па тэатры і народнае гадзі Вялікай Айчыннай вайны. Другая старонка вуснага часопіса так і называлася «Шлях вайны на зямлі Рагачоўскай».

«Светлы той дзень» — гэты раман траінай старонкі вуснага часопіса. Тут зноў будзе прадстаўлена загаловак аздабленых трагедыяў англійскага раёнама партыі С. Трышчын. Пра народныя таленты Рагачоўшчыні расказаў рэжысёр народнага тэатра К. Натлінін.

СЛОВА ПРА РОДНЫ ГОРАД

Надаўна ў Рагачове правалі ішчэ вечаароў, прысвечаных роднаму краю і гораду. Адаўна з іх быў называць «Мінутае, сённяшніе і будучае Рагачова». Глядзельню залу раінага Дома культуры запавінілі жыхары Голада, работнікі культуры вуснага Рагачоўскага і Сусветнага Выхаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

